

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО АУДИТУ ТА ЙОГО РОЗВИТОК В УКРАЇНІ ЗА УМОВ ІНТЕГРАЦІЇ

*КРУТЬКО М.А. К.Е.Н., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогоднішній день за умов різноплановості форм власності та розвитку ринкових відносин виникає гостра потреба удосконалення системи управління процесами господарювання. Для вирішення вищезазначеної проблеми викликала потреба в розробці механізмів здійснення фінансового контролю, тобто аудиту. В світовій системі господарювання аудит займає одне з найважливіших місць, цей процес виступає в якості обов'язкової частини цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни. Лівову частку аудиторської діяльності зосереджено на фінансових ресурсах організацій, їх використанні, накопиченні та відображенні в обліку і фінансовій звітності. Розкриття основних положень фінансового аудиту покладено в основу нашого дослідження, що можливо за рахунок узагальнення наукових трактувань та поглядів вчених щодо поняття фінансового аудиту та глибокого вивчення його сутності і розвитку в Україні за умов глобалізаційних зрушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення основних положень фінансового аудиту знайшли своє відображення у наукових працях таких вчених: Ф. Бутинеця, М. Білухи, С. Бровченко, Н. Вітвицької, Л. Гуцаленко, та ін. Проте, особливості та напрями проведення фінансового аудиту як форми контролю за діяльністю підприємств залишаються малодослідженими і потребують висвітлення з урахуванням сучасних тенденцій, які викликані інтеграційними перетвореннями та змінами у законодавстві України.

Формування цілей статті. Метою здійснення даного дослідження є необхідність висвітлення та уточнення теоретичних аспектів економічного змісту фінансового аудиту, важливість його розвитку та удосконалення механізму здійснення. В рамках досягнення поставленого завдання планується аналіз теоретичних аспектів фінансового аудиту, а також проведення порівняння підходів до трактування цієї категорії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковці та практики широко використовують в якості основного джерела інформації для прийняття управлінських рішень дані системи обліку. Проте незаперечність факту цілковитої обґрунтованості використання названого джерела як основи прийняття управлінських рішень лише підтверджує доцільність розвитку теорії, методології та практики таких його важливих складових, як звітність та оцінка результатів діяльності.

Достовірність обліку та звітності, аналіз причин невідповідності цієї звітності та реальної картини економічного суб'єкта, а також контроль ефективності фінансово-господарської діяльності є актуальними питаннями в умовах нестабільного середовища функціонування.

Однією з основних цілей фінансової звітності є забезпечення необхідною інформацією різних користувачів, достовірність якої повинна бути підтверджена аудиторською практикою.

Аудит – це багатогранний і складний процес, що вимагає правильної і раціональної його організації. Наразі аудит фінансової звітності трактується як незалежна перевірка економічного суб'єкта з метою висловлення думки про її достовірність і відповідність порядку ведення бухгалтерського обліку чинному законодавству [1, с. 105].

Згідно з МСА 200 «Мета та загальні принципи аудиту фінансових звітів», мета аудиту фінансових звітів суб'єкта господарювання полягає у наданні аудиторіві можливості висловити думку про те, чи складені фінансові звіти в усіх суттєвих аспектах відповідно до застосованої концептуальної основи фінансової звітності [2, с. 387]. Таким чином метою виступає незалежна експертиза, яка проводиться для встановлення реалістичної картини та достовірності фінансової звітності, своєчасності та точності її показників.

Аудит є обов'язковою частиною цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни. В економічній літературі зазначаються різні думки і визначення щодо існування теорії аудиту.

Сьогодні в Україні немає людей, які б не чули слово «аудит» в усіх його проявах. Аудит передбачає захист майнових і фінансових інтересів господарюючих суб'єктів та користувачів інформації яку продукує аудитор [3, с. 202].

Підвищення ролі аудиту в розвитку бухгалтерського обліку та звітності вимагає посилення його дієвості. У зв'язку з цим необхідно виділити основні передумови забезпечення дієвості аудиту фінансової звітності:

- якісні стандарти аудиторської діяльності відповідають міжнародним стандартам аудиту (МСА);
- чіткі правила незалежності аудиторських організацій та аудиторів;
- єдині кваліфікаційні вимоги до аудиторів незалежно від того, в якій галузі та сфері економіки вони ведуть діяльність;
- високий кваліфікаційний рівень (у тому числі в області МСФЗ) аудиторів, який забезпечувався б системою атестації та підвищення кваліфікації;
- контроль якості роботи аудиторських організацій та аудиторів передусім із боку професійних громадських об'єднань;
- ефективна система державно-громадського нагляду за аудиторськими організаціями й аудиторами [4].

Повністю погоджуємося з думкою Петрушевської В., що фінансовий аудит має різноманітні зовнішні прояви, різні форми. У зв'язку з цим його можна класифікувати залежно від обраного критерію. Відповідно до змісту існуючих складових фінансової політики держави в системі державного фінансового контролю можуть бути виділені: бюджетний контроль, податковий і контроль за грошовим обігом. За суб'єктами, що здійснюють фінансовий контроль, виділяють: державний, муніципальний, аудиторський, громадський контроль. З погляду приналежності контрольних функцій розрізняють контроль внутрішній і зовнішній. Зовнішній контроль за діяльністю органів виконавчої влади здійснюється спеціально створеними державними контрольними органами, функціонально й організаційно незалежними від контрольованих об'єктів, а внутрішній – спеціально створеним структурним підрозділом організації, яка здійснює контроль [5].

Принцип системності, викладений у Лімській декларації керівних принципів контролю [6], означає єдність правових основ контрольно-ревізійної й експертно-аналітичної діяльності, що здійснюється в межах фінансового аудиту, нормативно закріплену організацію взаємодії органів фінансового контролю й періодичність його здійснення.

Побудова ефективної системи фінансового контролю неможлива без проведення єдиної політики в цій галузі. У зв'язку з цим необхідно, щоб Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [7], по-перше, забезпечував створення єдиної системи державного й муніципального фінансового контролю, а по-друге, визначив мету, завдання, структуру контрольних органів, порядок їх взаємодії, форми й механізми контролю.

За законом України «Про аудиторську діяльність» аудитом є «перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів» [8].

Проведення щорічного аудиту є обов'язковим для суб'єктів господарювання, в діяльності яких зацікавлене широке коло осіб, зокрема:

– для підтвердження достовірності та повноти річної фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності публічних акціонерних товариств, підприємств-емітентів облігацій, професійних учасників ринку цінних паперів, фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, звітність яких відповідно до законодавства України підлягає офіційному оприлюдненню, за винятком установ і організацій, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету;

– для перевірки фінансового стану засновників банків, підприємств з іноземними інвестиціями, публічних акціонерних товариств (крім фізичних осіб), страхових і холдингових компаній, інститутів спільного інвестування, довірчих товариств та інших фінансових посередників;

– для емітентів цінних паперів, які здійснюють публічне розміщення, та похідних (деривативів), а також при отриманні ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів;

– в інших випадках, передбачених законодавством.

В даний перелік малі підприємства не входять, але в ряді випадків суб'єкти малого підприємництва самі ініціюють перевірку фінансової звітності. Наприклад, потенційний інвестор вимагає гарантії достовірності звітності, або банк погоджується надати позику тільки при наявності підтвердження інформації, або підприємство в рамках судового процесу відстоює своє добре ім'я. Залучення незалежного аудитора в таких випадках здатне допомогти підприємству в досягненні його цілей. Крім того, мале підприємство може скористатися аудиторськими послугами з ведення чи відновлення бухгалтерського обліку, отримання консультацій з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності, експертизи і оцінки стану фінансово-господарської діяльності, інших видів економіко-правового забезпечення господарської діяльності суб'єктів

господарювання, щоб змінити в кращу сторону свою конкурентну позицію [9]. Тобто система фінансового аудиту є дієвим апаратом для забезпечення фінансової прозорості будь-якої економічної діяльності. На прикладі малих підприємств чітко вимальовується її значущість, сутність та перспективи розвитку.

Висновки. Дослідження сутності фінансового аудиту та його розвитку в Україні за умов інтеграції дали можливість сформулювати певний алгоритм розуміння сутності фінансового аудиту. Основною перешкодою на шляху до становлення та розвитку фінансового аудиту в Україні, на перший погляд, є те, що зараз країна знаходиться в процесі змін та реформ. Може здатися, що за таких умов розвиток не можливий, але як свідчить світовий досвід, зараз система аудиту в Україні знаходиться на стадії третього етапу свого становлення. Тоді як розвиненні країни досягли п'ятого чи шостого етапів подібного розвитку. Необхідна чітка та налагоджена система реформ, врегулювання нормативно-правових актів, взаємодія всіх рівнів здійснення фінансового аудиту.

Література.

1. **Михалків А.А.** Роль аудиту в забезпеченні достовірності фінансової звітності / **А.А. Михалків** // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 6. Част. 2. – С. 105–107.

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг / **О.Л. Ольховікова** [та ін.]; пер. з англ. – К., 2010. – 846 с.

3. **Слюсаренко В.Є.** Аудит: сучасний стан та перспективи розвитку на Україні: [монографія] / **В.Є. Слюсаренко**. – Ужгород: «УжНУ», 2014. – 200 с.

4. **Ратліфф Р.А.** Посібник по аудиторських доказах [Електронний ресурс] / **Р.А. Ратліфф**. – Режим доступу: http://findarticles.com/p/articles/mi_m4153/is_n4_v55/ai_21119269.

5. **Петрушевська В.** Теоретичні аспекти організації її функціонування системи державного фінансового контролю в Україні [Електронний ресурс] / **В. Петрушевська**. – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_02\(17\)/9.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_02(17)/9.pdf).

6. Лимская декларация руководящих принципов контроля. Правовое регулирование государственного финансового контроля в зарубежных странах [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://www.eurosai.org/handle404?exporturi=/export/sites/eurosai/.content/documents/others/ISSAI/ISSAI-1-Lima-declaration-Ruso.pdf>.

7. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 № 2939-ХІІ // Верховна Рада України. – Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.

8. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 р. № 3125-ХІІ станом на 10.09.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.

9. **Гєвліч Л.А.** Використання аудиту як напрямок підвищення ефективності малого бізнесу / **Л.А. Гєвліч, І.Г. Гєвліч** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jpub.donnu.edu.ua/article/download/2838/2877>.

References.

1. **Mihalkiv A.A.** (2016). Rol' auditu v zabezpechenni dostovirnosti finansovoi zvitnosti [The role of audit in ensuring the reliability of financial reporting]. *Naukovij visnik Uzhgorod'skogo nacional'nogo universitetu – Scientific herald of Uzhgorod National University*, Issue 6, Part 2, pp. 105-107 [in Ukrainian].

2. **Ol'hovikova O.L.** et al. (2010). *Mizhnarodni standarti kontrolju jakosti, auditu, ogljadu, inshogo nadannja vpevnenosti ta suputnih poslug* [International standards for quality control, audit, review, other assurance and related services]. (Trans). Kiev: (n.p.), pp. 846 [in Ukrainian].

3. **Sljusarenko V.E.** (2014). *Audit: suchasnij stan ta perspektivi rozvytku na Ukraïni* [Audit: the current state and prospects of development in Ukraine]. Uzhhorod: «UzhNU», p. 200 [in Ukrainian].

4. **Ratliff R.L.** Posibnik po auditors'kih dokazah [Audit Evidence Guide]. (n.d.). *findarticles.com*. – Retrieved from http://findarticles.com/p/articles/mi_m4153/is_n4_v55/ai_21119269 [in Ukrainian].

5. **Petrushevs'koï V.** Teoretichni aspekti organizacii j funkcionuvannja sistemi derzhavnogo finansovogo kontrolju v Ukraïni [Theoretical aspects of organization and functioning of the system of state financial control in Ukraine]. (n.d.). *www.dridu.dp.ua*. Retrieved from [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_02\(17\)/9.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_02(17)/9.pdf) [in Ukrainian].

6. Linskaja deklaracija rukovodjashhijh principov kontrolja. Pravovoe regulirovanie gosudarstvennogo finansovogo kontrolja v zarubezhnyh stranah [Lima Declaration of Guiding Principles of Control. Legal regulation of state financial control in foreign countries]. (n.d.). *www.eurosaï.org*. Retrieved from <http://www.eurosaï.org/handle404?exporturi=/export/sites/eurosaï/.content/documents/others/ISSAI/ISSAI-1-Lima-declaration-Ruso.pdf>. [in Russian].

7. Закон Украïни «Pro osnovni zasady zdijsnennja derzhavnogo finansovogo kontrolju v Ukraïni» vid 26.01.1993 № 2939-ХІІ [Law of Ukraine «On the Basic Principles of Implementation of State Financial Control in Ukraine» of 29 January 1993 No. 2939-ХІІ]. (1993, 29 January). *Verhovna Rada Ukraïni – Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-12> [in Ukrainian].

8. Закон Украïни «Pro auditors'ku dijal'nist'» vid 22.04.1993 r. № 3125-ХІІІ станом на 10.09.2016 r. [Law of Ukraine «On Audit Activity» dated April 22, 1993, No. 3125-ХІІІ as of 09.10.2016]. (1993, 22 April). *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3125-12> [in Ukrainian].

9. **Gevlich L.L., Gelvich I.G.** Viktoristannja auditu jak naprjamok pidvishhennja efektyvnosti malogo biznesu [Using audit as a way to increase the efficiency of a small business]. (n.d). *jfub.donnu.edu.ua*. Retrieved from <http://jfub.donnu.edu.ua/article/download/2838/2877> [in Ukrainian].

Анотація.

Крутько М.А. Сутність фінансового аудиту та його розвиток в Україні за умов інтеграції.

Стаття присвячена економічному змісту та протиріччям в трактуванні, розвитку та здійсненні фінансового аудиту. Теоретичною і методологічною основою статті є положення наукових думок вітчизняних та зарубіжних вчених. Були застосовані методи: аналізу і синтезу – для вивчення об'єкта і предмета дослідження; абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формулювання висновків). В ній обґрунтовано та уточнено теоретичні положення щодо фінансового аудиту як одного з основних джерел інформаційного забезпечення якісних рішень в сфері фінансового забезпечення в контексті інтеграційних перетворень.

Ключові слова: фінансовий аудит, фінансова звітність, аудиторська діяльність, розвиток.

Аннотация.

Крутько М.А. Сущность финансового аудита и его развитие в Украине в условиях интеграции.

Статья посвящена экономическому содержанию и противоречиям в трактовке, развития и осуществления финансового аудита. Теоретической и методологической основой статьи является положение научных мыслей отечественных и зарубежных ученых. Были применены методы: анализа и синтеза – для изучения объекта и предмета исследования; абстрактно-логический (теоретические обобщения и формулирования выводов). В ней обоснованы и уточнены теоретические положения финансового аудита как одного из основных источников информационного обеспечения качественных решений в сфере финансового обеспечения в контексте интеграционных преобразований.

Ключевые слова: финансовый аудит, финансовая отчетность, аудиторская деятельность, развитие.

Abstract.

Krutko M.A The satisfy of financial audit and its development in Ukraine under the conditions of integration.

The article is devoted to the economic content and contradiction in the interpretation, development and implementation of financial audit. The theoretical and methodological basis of the article is the position of scientific opinions of domestic and foreign scientists. Were used methods: analysis and synthesis – to study the object and subject of research; Abstract-logical (theoretical generalizations and formulation of conclusions). It substantiates and clarifies the theoretical positions regarding financial audit as one of the main sources of information provision of quality solutions in the field of financial security in the context of integration transformations.

Key words: financial audit, financial reporting, auditing, development.